

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՒՅԹԻ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՑՈՒՄԸ ՄԱՄԼՈ ԱՍՈՒԼԻՍՏԵՐՈՒՄ

ԱՆԱՀԻՏ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ, ՔՐԻՍՏԻՆԵ ՍՈՂԻԿՅԱՆ

«Խոսույթ» եզրի սահմանումը լեզվաբանական հանրայնությամբ բազմաթիվ քննարկումների պատճառ է դարձել՝ շնորհիվ այս եզրի բազմապիսի ընկալումների: Ակադեմիական ոլորտում արծարծվում են հիմնականում հետևյալ երեք սահմանումները.

1. Խոսույթը լեզուն է՝ խոսքային իրացմամբ՝ նախադասությունից ավելի ծավալուն միավորներով (language ‘above the sentence’)¹,
2. Խոսույթը կիրառմամբ առկայացող լեզուն է (language ‘in use’),
3. Խոսույթը սոցիալական գործունեության կարևոր ձև է (a form of social practice):

Առաջին սահմանման հիմքում ընկած է կառուցվածքային լեզվաբանությունը, որը լեզուն բնութագրում է որպես նշանների համակարգ, որտեղ յուրաքանչյուր նշան իր տեղն ու դերն ունի, իսկ նշանները գտնվում են կարգավորված հարաբերությունների մեջ: Համակարգի ներսում այս կարգավորվածությունը կոչվում է կառուցվածք²: Հաշվի առնելով լեզվում՝ դրա համակարգում և կառուցվածքում, ներակայորեն առկա աստիճանակարգությունը, երբ ավելի ցածր մակարդակի միավորները կազմում են աստիճանակարգային ավելի բարձր միավորներ, Խոսույթի առաջին լեզվաբանական սահմանումը կարելի է ընկալել որպես կառուցվածքային այնպիսի միավորների բնորոշում, որոնք կառուցվածքային տեսանկյունից ավելի ընդարձակ են, քան նախադասությունը:

Խոսույթի երկրորդ սահմանումն առնչվում է լեզվի կիրառությանը՝ որպես ձևի և իմաստի հարաբերակցության՝ առաջնային հաղորդակցական գործառույթի իրականացման շրջանակներում³:

¹ **Stubbs, M.**, Discourse Analysis, The Sociolinguistic Analysis of Natural Language, Chicago Press, 1983, p. 1.

² **de Saussure, F.**, Course in general linguistics (3rd ed.), (R. Harris, Trans.). Chicago: Open Court Publishing Company, 1986, p. 9-10.

³ **Brown and Jule**, Discourse Analysis, Cambridge University Press, 1983.

Խոսույթի երրորդ սահմանումն ավելի շուտ հասարակագիտական է, քան լեզվաբանական և կապված է փիլիսոփա և մշակույթի պատմաբան Մ. Ֆուկյոյի անվան հետ, որը սահմանել է խոսույթ(ներ)ը որպես. «գործունեություններ, որոնք համակարգայնորեն և կանոնավորապես ձևավորում են այն օբյեկտները, որոնց մասին և տեղեկություն են տալիս»⁴:

Լինելով ավելին, քան լեզուն, խոսույթը տարբեր ոլորտներում համապատասխան աշխատակարգերի, ընկալումների, գործընթացների, տրամադրությունների սերման գրավականն է: Հասարակական գործունեության յուրաքանչյուր բնագավառ բնորոշվում է իրեն հատուկ խոսույթով՝ գիտական խոսույթ, բժշկական խոսույթ, կրոնական խոսույթ և այլն: Այսպիսով, ակնհայտ են խոսույթ և քաղաքական գործունեություն կապի փոխադարձությունը և անքակտելիությունը: Արդարացի է Վան Դայքի քաղաքական գործունեության սահմանումը որպես դիսկուրսիվ, ինչի արդյունքում տեքստն ու խոսքն ունեն քաղաքական գործառույթ և իմաստ: Հետևաբար, խոսույթը կարող է համարվել քաղաքական, եթե այն որպես քաղաքական գործողություն ունի ուղղակի գործառութային դեր քաղաքական գործընթացում⁵:

Քաղաքականության և լեզվի կապը բացառիկ է, քանի որ քաղաքականության հիմքում ընկած է հաղորդակցումը, առանց որի ոչ մի քաղաքական ռեժիմ չէր կարող գոյատևել⁶: Լեզվի միջոցով են քաղաքական գործիչները համոզում, վախեցնում, օրենքներ ընդունում և հրահանգներ տալիս: Քանի որ լեզուն մտքի և գործունեության կապող օղակն է, այն կարևոր գործոն է դառնում քաղաքական ճնշում, տնտեսական և հասարակական խտրականություն հաստատելու մեջ⁷: Հմուտ քաղաքական գործիչը, կիրառելով լեզվական առանձնահատկությունները, ինչպես օրինակ՝ իմաստային բազմազանությունը, կարող է այնպես ներկայացնել իրադարձությունների իրական և ցանկալի պատկերը, որ իր կարծիքի պարտադրմամբ շահարկի ուրիշի գիտակցությունը: Վան Դայքը գտնում է, որ շահարկումը (մանիպուլյացիան) տեղի է ունենում

⁴ Foucault, M. The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language. New York, Pantheon Books, 1972, p. 49.

⁵ Van Dijk T., What is Political Discourse Analysis? Amsterdam: Benjamins, 1997, p. 23.

⁶ Шейран Е., Семиотика политического дискурса. Волгоград, 2000, стр. 28.

⁷ Miles L. – Preface // C. Schaffner, A.L. Wenden eds. Language and peace. – Aldershot. Dartmouth Publishing Company Ltd., 1995, p. vii.

տեքստի և խոսքի միջոցով, և շահարկվում է միտքը, ինչը ենթադրում է իշխանություն և իշխանության չարաշահում⁸:

Յ. Սորոկինը սահմանում է քաղաքական խոսույթը որպես «գաղափարախոսական խոսույթի տարատեսակ»⁹: Քաղաքական հաղորդակցումը միշտ գաղափարական է, քանի որ քաղաքական գործիչները ներկայանում են ոչ թե որպես անհատներ, այլ որպես քաղաքական խմբերի և ինստիտուտների ներկայացուցիչներ, դրանց գաղափարախոսության ջատագովներ: Գաղափարախոսությունն ասելով հասկանում ենք սկզբունքների համակարգ, որի հիմքում ընկած է տվյալ խմբի արժեհամակարգը՝ կազմված խմբի գիտելիքներից և կարծիքներից: Քաղաքական հաղորդակցման սուբյեկտների գաղափարական մտային սխեմաներով է պայմանավորված նրանց խոսքային վարքագիծը, մասնավորապես նրանց կիրառած ռազմավարությունները և հոետորական հնարքները, ներիմաստները (իմպլիկացիաները) և կանխադրույթները, խոսքային քայլերը և խոսույթի թեմատիկ կառուցվածքը¹⁰:

Բնութագրելով քաղաքական խոսույթը՝ հեղինակները հիմնականում շեշտում են դրա շահարկող բնույթը: Լեզվաբանական վերլուծության դիրքից քաղաքական խոսույթի քննական ուսումնասիրության (CDA-critical discourse analysis) նպատակն է բացահայտել իշխանության, ճանաչողության, խոսքի և վարքի փոխհարաբերության բարդ մեխանիզմը¹¹: Քաղաքական խոսույթի ուսումնասիրության նկատմամբ այս մոտեցումը քննադատական է և նպատակ ունի ուսումնասիրելու հասարակական անհավասարությունը՝ արտահայտված լեզվում և խոսույթում: Այսպիսի վերլուծությունը պայմանավորված է քաղաքական խոսույթի յուրահատկությամբ, քանզի այն ուղղված է թիրախ լսարանի (հանրությանը, ՉԼՄ-ներին, հակառակորդներին), ունի հատուկ և հստակ գործառույթ և նպատակ (համոզել, կառավարել, մտափոխել), ինչպես նաև տեղի է ունենում որոշակի քաղաքական իրավիճակի և համատեքստի շրջանակում: Քաղաքական խոսույթի նպատակը ոչ թե նկարագրությունն է, այլ

⁸ Van Dijk T., Discourse and manipulation, Discourse & Society, Vol. 17(2), 2006, p. 360.

⁹ Сорокин Ю. А. Политический дискурс: попытка истолкования понятия // Политический дискурс в России. Москва, 1997, стр. 57.

¹⁰ Шейгал Е., Семиотика политического дискурса. Волгоград, 2000, стр. 18.

¹¹ Hacker K. L. Political Linguistic Discourse Analysis / The Theory and Practice of Political Communication Research. New York: State University of New York Press, 1996, p. 51.

համոզումը, հասցեատիրոջ մեջ մտադրություն առաջացնելը, համոզմունքի հիմք տալը և գործելու դրդելը¹²:

Վ. Դեմյանկովն իր հոդվածում նշում է, որ քաղաքական խոսույթը լիարժեք մեկնաբանելու և ընկալելու համար հարկավոր է չսահմանափակվել միայն լեզվական կողմով, այլ նաև տեղյակ լինել քաղաքական ֆոնին, հեղինակի և լսարանի սպասելիքներին, գաղտնի դրդապատճառներին, սյուժետային սխեմաներին և տվյալ ժամանակաշրջանում տարածված տրամաբանական մոտեցումներին¹³: Լսարանի և տեղեկատվության փոխանցման սխեմաների հաշվառմամբ է, որ Ե. Շեյգալը, որպես քաղաքական խոսույթի բնորոշիչ հատկանիշներ, նշում է խոսույթի թատերականացվածությունը¹⁴ և էզոթերիկությունը¹⁵: Հենց այս համատեքստային տեղայնացումն ու թիրախային լսարանի առկայությունն է բնորոշում քաղաքական խոսույթի բազմաշերտությունն ու բազմատարրությունը:

Քաղաքական խոսույթի թատերականությունը Շեյգալը կապում է այն փաստի հետ, որ հաղորդակցման մի կողմը՝ ժողովուրդը, կատարում է ոչ թե ուղղակի հասցեատիրոջ, այլ դիտորդի դեր, որն ընկալում է քաղաքական իրադարձությունները որպես իր համար խաղարկվող գործողություն: Հասցեատեր-դիտորդի առկայությունը ոչ միայն գիտակցվում է խոսողի կողմից, այլ նաև ազդում է նրա հաղորդակցական մտադրության, ռազմավարության ընտրության և խոսքային վարքի վրա¹⁶: Այս փաստը ստիպում է քաղաքական գործիչներին մշտապես հիշել անուղղակի լսարանի մասին և խաղալ իրենց համար նախատեսված դերը հասարակության առջև: Էզոթերիկությունը՝ որպես քաղաքական խոսույթի բնորոշ հատկանիշ, Շեյգալը¹⁷ հիմնավորում է

¹² Bayley P. 1985 – Live oratory in the television age: The language of formal speeches // G. Ragazzini, D.R.B.P. Miller eds. Campaign language: Language, image, myth in the U.S. presidential elections 1984. – Bologna: Cooperativa Libraria Universitaria Editrice Bologna, 1985, p. 104.

¹³ Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии. Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. № 3.- М., 2002. – Стр. 32-43 (philology.ru).

¹⁴ Шейгал Е., Семиотика политического дискурса. Волгоград, 2000.

¹⁵ Шейгал Е.И. Рефлексивы в политической коммуникации. Теоретическая и прикладная лингвистика. Выпуск 3. Аспекты метакоммуникативной деятельности. Воронеж, 2002, стр. 133-141.

¹⁶ Шейгал Е., Семиотика политического дискурса. Волгоград, 2000.

¹⁷ Шейгал Е.И. Рефлексивы в политической коммуникации. Теоретическая и прикладная лингвистика. Выпуск 3. Аспекты метакоммуникативной деятельности. стр. 133-141.

նրանով, որ գաղտնիքին տիրապետելը իշխանության անքակտելի ուժերից մեկն է: Նա մեջքերում է Կանետտի հետևյալ սահմանումը. «Գաղտնիքի մեջ է իշխանության նվիրական հիմքը»¹⁸:

Քաղաքական խոսույթի բավականին համապարփակ և բազմակողմանի բնութագրում է առաջարկում Ա. Չուդինովը՝ առանձնացնելով հետևյալ հատկանիշները, որոնք քաղաքական խոսույթի բնորոշման տարբեր բևեռներ են, սակայն ծառայելով նույն հաղորդակցական նպատակին՝ հավասարակշռում են ուղերձը.

- 1) ծիսականությունը և տեղեկավարականությունը,
- 2) ինստիտուցիոնալությունը և անձնական բնույթը,
- 3) էզոթերիկությունը և հանրամարչելիությունը,
- 4) տեղեկավարության սղությունը և բազմափայտակարգությունը,
- 5) քաղաքական տեքստի հեղինակայնությունը և անանունությունը,
- 6) միջտեքստայնությունը և ինքնավարությունը,
- 7) ագրեսիվությունը և հանդուրժողականությունը¹⁹:

Վերջին տասնամյակներում քաղաքական խոսույթը մշտապես եղել է լեզվաբանական ուսումնասիրությունների կիզակետում: Այս հանգամանքը պայմանավորված է լեզվաբանական հանրույթի կողմից քաղաքական գործիչների կիրառած շահարկման մեխանիզմների և միջոցների բացահայտմամբ: Եթե տարբեր քաղաքական գործիչների ելույթները բազմիցս նյութ են ծառայել քննական վերլուծության համար, ապա մամլո ասուլիսները՝ որպես քաղաքական խոսույթի դրսևորման և իրացման ժանր, ինչպես նաև քաղաքական գործունեության տեսակ, շատ հազվադեպ են դարձել ուսումնասիրության առարկա:

Ուստի այս հոդվածում մենք անդրադառնում ենք քաղաքական խոսույթի ժանրերից մամլո ասուլիսին, որը, լինելով բավականին բարդ ժանր, ունի բովանդակությամբ հարուստ համատեքստ: Մամլո ասուլիսների մասնակիցները հասարակական տարբեր կարգավիճակների կրողներ են, ունեն տարբեր շահեր, նպատակներ և միտումներ: Մեզ հետաքրքրում են այն ռազմավարություններն ու լեզվական միջոցները, որոնք կիրառվում են մամլո ասուլիսի ընթացքում զանգվածային գիտակցության ուղղորդման և շա-

¹⁸ Канетти Э. Элементы власти // Психология и психоанализ власти. Т. 1. Хрестоматия. Самара, 1999, стр. 130.

¹⁹ Чудинов А. П. Политическая лингвистика / Общие проблемы, метафора. Учебное пособие. Екатеринбург, 2003, стр. 42-56.

հարկման նպատակներով: Որպես լեզվական նյութ ընտրել ենք 2014 թվականի օգոստոսի 1-ին ԱՄՆ նախագահ Բ. Օբամայի մամլո ասուլիսը (<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/08/01/press-conference-president>): Տվյալ մամլո ասուլիսի նույնիսկ փոքր հատվածի վերլուծությունը վեր է հանում քաղաքական խոսույթի վերոնշյալ հատկանիշներից մի քանիսը, որոնց իրացումը պատահական չէ և ծառայում է որոշակի հաղորդակցական նպատակի:

Մամլո ասուլիսը բացում է նախագահ Օբաման՝ առաջադրելով քննարկման համար առաջնային թեման.

«THE PRESIDENT: Good afternoon, everybody. Happy Friday. I thought I'd take some questions, but first, let me say a few words about the economy»:

Օբաման, ողջունելով ներկաներին, դիմում է նրանց ողջույնի սովորական, զուտ քաղաքավարության դրսևորում հանդիսացող արտահայտությամբ: Այնուամենայնիվ, աչքի է զարնում թվացյալ անմեղ, առօրեական, բայց այս համատեքստի համար արտառոց «Happy Friday» արտահայտությունը, որը շնորհավորական ուղերձ է հիշեցնում: «Happy X» արտահայտությունը կիրառվում է տոների կապակցությամբ շնորհավորելիս, սակայն «Friday»-ը՝ ուրբաթը, տոնական կարող է լինել միայն որպես աշխատանքային շաբաթվա վերջին օր: Այս առումով կարևոր է ուշադրությունից բաց չթողնել մի հանգամանք. Օբամայի առաջնային լսարանը, որը միջնորդ է տեղեկատվության վերջնական օգտատերերին՝ սպառող էլեկտրոատին տեղեկատվություն փոխանցելու գործում, ազատ օրերի ռեժիմով չի աշխատում: Ուստի կարելի է ենթադրել, որ Օբաման, այս փաստին քաջատեղյակ լինելով, ոչ թե նկատի ունի գալիք ազատ օրերը՝ դրանք վայելելու նպատակով, այլ ձգտում է այդ կերպ ավելի անկաշկանդ տրամադրություն ստեղծել ներկաների մեջ և ձևավորել միկրոհանրության զգացողություն. «Ես էլ ձեզ նման մեկն եմ, որ հոգնել է շաբաթվա գործերից»: Սրանով նա հավանաբար նաև ձգտում է ընդգծել աշխատանքային շաբաթվա ավարտը սահմանող այս միջոցառումը՝ միտված քննարկման արագընթացությանը և աշխատանքն արագ վերջացնելուն հակվածության ենթագիտակցական մղմանը:

“I thought I'd take some questions, but first, let me say a few words about the economy.”

Ակնհայտ է, որ ԱՄՆ նախագահը քաջատեղյակ է մամլո ասուլիսի ձևաչափին, որը ենթադրում է լրագրողական հարցին նախագահական պատասխան: Հենց իր այս իրազեկությանն էլ հղում է անում Բ. Օբաման՝ նշելով, որ

միտք ուներ հարցերին պատասխանելու, սակայն կնախընտրեր մի քանի բառով նախ խոսել տնտեսության մասին:

Եթե նախագահը, որպես միջոցառման բացման խոսք, նախաձեռնություն է դրսևորում՝ խոսելով տնտեսության մասին, ապա այդ իսկ նախաձեռնությամբ զրկում է իրենց իրադրության տերը համարող լրագրողներին նախօրոք պատրաստած հարցերը տալու հնարավորությունից՝ սահմանելով քննարկման շրջանակը՝ տնտեսությանը վերաբերող խնդիրները:

Տնտեսության մասին ելույթը նա սկսում է հետևյալ կերպ.

“This morning, we learned that our economy created over 200,000 new jobs in July. That’s on top of about 300,000 new jobs in June. So we are now in a six-month streak with at least 200,000 new jobs each month. That’s the first time that has happened since 1997. Over the past year, we’ve added more jobs than any year since 2006. And all told, our businesses have created 9.9 million new jobs over the past 53 months. That’s the longest streak of private sector job creation in our history.”

Սկսելով խոսքը «This morning» արտահայտությամբ՝ Օբաման կարծես գերապատվություն է տալիս տնտեսության մասին միայն առավոտյան հրապարակված տեղեկատվության հաղորդմանը՝ համարելով այն ամերիկյան հասարակության համար առաջնային կարևորություն: Այս նախապատվությունն ակնհայտորեն պայմանավորված է Օբամայի՝ սեփական էլեկտորատի աչքերում իր վարկանիշի բարձրացման ջանքերով: Ընդհանուր առմամբ, այս մամլո ասուլիսի ներածական հատվածի հիմնականատակը ներկա իշխանությունների վարկանիշի վերականգնմանն է միտված:

Մամլո ասուլիսը տեղի է ունենում օգոստոսի մեկին, և Օբաման, հաղորդվող տվյալների թարմությունը և անհապաղությունն ընդգծելու նպատակով, հնչեցնում է նախորդ՝ հուլիս ամսվան վերաբերող վիճակագրական տվյալները: Հաղորդվող վիճակագրական տվյալները վերաբերում են տնտեսության աճին, և այդ աճի կայուն բնույթը շեշտելու նպատակով Օբաման տվյալները ներկայացնում է համեմատական կարգով: Սկզբում նա համեմատում է վերջին՝ հուլիս ամսվա տնտեսական աճը դրան նախորդող հունիս ամսվա հետ և նշում, որ այս աճը միտված է նաև հետագա՝ առնվազն վեց ամիսներին.

“So we are now in a six-month streak with at least 200,000 new jobs each month.”

Եթե Օբաման ստացված թարմ տվյալները նախ համեմատում է նախորդ ամսվա իրադրության հետ, ապա համեմատության մյուս ելակետային հղումը 1997 թվականն է՝ այն տարեթիվը, երբ Օբաման նոր էր մուտք գործում մեծ քաղաքականություն՝ որպես Սենատի անդամ: Օբաման շարունակում է և համեմատում վերջին տարվա տվյալները 2006թ. ի վեր գրանցված տվյալների հետ: 2006 թվականին Օբաման Սենատում ծավալել է ակտիվ գործունեություն և մասնակցել օրենսդրական բարեփոխումների ընդունմանը: Այդ տարի ընդունվել են նրա անունը կրող իրավական ակտեր: Ինչպես տեսնում ենք, Օբաման տնտեսական աճը ամեն կերպ կապում է իր անվան և գործունեության հետ և ի վկայություն այս կարծիքի համընդհանրության՝ նա փաստում է.

“And **all told**, our businesses have created 9.9 million new jobs over the past **53 months**.”

Նշված 53 ամիսներն Օբամայի երկրորդ պաշտոնավարման ժամանակահատվածն են խորհրդանշում (01.2009-08.2014), և նա կրկին շեշտում է այդ ժամանակահատվածում գրանցված տնտեսական աճի կայունությունը՝ ասելով, որ այդպիսի երկարաձիգ առաջընթաց երբևէ չի գրանցվել ԱՄՆ-ի պատմության ընթացքում.

“That’s the longest streak of private sector job creation in our history.”

Վիճակագրությամբ և համեմատություններով հագեցած խոսքը միտված է ավելի համոզիչ և անհերքելի լինելու: Դրա հետ միաժամանակ Օբաման բոլոր համեմատություններն անում է այն տարեթվերի հետ վերաբերությամբ, որոնք կապված են իր քաղաքական և նախագահական գործունեության հետ, ինչից հետևում է, որ մի կողմից՝ Օբաման կարծես թե կատարված աշխատանքի համար հաշվետվություն է տալիս, իսկ մյուս կողմից անուղղակիորեն հաղորդում է, որ նշված առաջընթացը և տնտեսական աճը գրանցվել են իր՝ ամիսների և տարիների ընթացքում կատարած արդյունավետ աշխատանքի շնորհիվ:

Կոշտ թվերի և բացահայտ վիճակագրական համեմատական ներկայացումից հետո Օբաման ընտրում է հաղորդակցման մեկ այլ ռազմավարություն՝ անցում կատարելով նկարագրական հնարքների: Արդյունքում նրա խոսքը թիրախում է հուզագայական ոլորտը՝ ի տարբերություն նախկին տրամաբանականի:

“And as we saw on Wednesday, the economy grew at a strong pace in the spring. Companies are investing. Consumers are spending. American manufacturing, energy, technology, autos -- all

are booming. And thanks to the decisions that we've made, and the grit and resilience of the American people, we've recovered faster and come farther from the recession than almost any other advanced country on Earth.

So the good news is the economy clearly is getting stronger. Things are getting better. Our engines are revving a little bit louder. And the decisions that we make right now can sustain and keep that growth and momentum going."

Եթե սկզբում Օբաման խոսում էր տնտեսության ընդհանուր աճի մասին, ապա հիմա նա սկսում է թվարկել և նկարագրել այն ոլորտները, որտեղ գրանցվել են այս դրական փոփոխությունները, ընդ որում նա սկսում է կիրառել բայի ներկա շարունակական ձևը՝ ընդգծելով կատարվող գործընթացների շարունակական և կայուն բնույթը.

"Companies are investing. Consumers are spending. American manufacturing, energy, technology, autos -- all are booming."

Օբաման այստեղ արդեն ոչ թե խորհրդանշական տարեթվերի միջոցով ակնարկում, այլ ուղղակիորեն ասում է, որ այս ամենն իրականություն է դարձել իր և իր համախոհների վարած ճիշտ քաղաքականության և Ամերիկայի ժողովրդի հանդուրժողականության շնորհիվ: Նա ձևավորում է այն միտքը, որ իր աշխատակազմը և ժողովուրդը գործում են միասին, ծառայում են միևնույն նպատակին, և այդ միասնականության շնորհիվ է, որ իրենց երկիրը կրկին աշխարհի մյուս զարգացած երկրների շարքում առաջատարն է.

"And thanks to *the decisions that we've made, and the grit and resilience of the American people*, we've recovered faster and come farther from the recession than almost any other *advanced country on Earth*."

Օբամայի խոսքի այս հատվածում կիրառվող մի շարք լեզվական միջոցներ ծառայում են լսարանին համոզելու և վստահություն ներշնչելու ռազմավարությանը: Առավել ակնհայտորեն է դրսևորվում հետևյալ լեզվական միջոցների կիրառումը.

ա) բայի ներկա շարունակական ժամանակաձևը, որը, ինչպես արդեն նշվեց, տվյալ դեպքում կիրառվում է, երբ խոսքը վերաբերում է իրականացվող դրական գործընթացներին և միտված է ընդգծելու տվյալ գործընթացների շարունակական և կայուն բնույթը (are investing, are spending, are booming, is getting, are revving): Բացի ներկա շարունակականից, կիրառվում է նաև ներկա վաղակատարը, որն այստեղ նույնպես շեշտում է դրական գործընթացների

արդյունքները և դրանց կապը անցյալի և ներկայի հետ (we've made, we've recovered): Ժամանակն արտահայտող քերականական ձևերին զուգահեռ կիրառվում են նաև բառային ձևեր (this morning, in July, in June, since 2006, 53 months, on Wednesday, in the spring):

Հակադրությունները ստեղծվում են դրականի և բացասականի ժամանակային առանցքի վրա տեղադրությամբ: Ժամանակային իմաստի արտահայտումն իրականացվում է բառաքերականական միջոցներով՝ ինչպես բայերի ժամանակային ձևերով, այնպես և ժամանակային ցուցայնության բառարտահայտման միջոցներով, մասնավորապես ներկա վաղակատար և ներկա շարունակական ժամանակաձևերով՝ որպես անցյալի և ներկա ընթացքի և շարունակականության, ինչպես նաև փոփոխության արձանագրման համար: Ժամանակային ցուցայնության բառային արտահայտման միջոցները օրվա, ամսվա, տարվա և այլ տարբեր հատվածներ անվանող միջոցներ են:

բ) Ածականի համեմատական աստիճանի կիրառումը: Ընդ որում կիրառված են միայն դրական իմաստ ունեցող ածականների համեմատական աստիճանները, ինչը խոսքը դարձնում է դրական միտումների և զարգացումների արձանագրություն՝ ընդգծելով առաջընթացը և բարեփոխումները (faster, farther, stronger, better, louder):

գ) Դրական բառապաշարի օգտագործում (grew, strong, investing, booming, recovered, advanced, growth, momentum):

Տնտեսական աճի, դրական փոփոխությունների և գործընթացների մասին խոսելուց հետո միայն նախագահ Օբաման անդրադառնում է այն խնդիրներին, որոնք դեռևս լուծում չեն ստացել և կարող են անհանգստացնել իր լսարանին: Այսպիսով, նա կարծես թե սկզբում դրական ֆոն է ապահովում որոշակի լեզվական միջոցների կիրառմամբ, որի շնորհիվ կթուլացվի հետագայում հնչեցվող բացասական տեղեկության ազդեցությունը:

Օբաման կիրառում է հռետորական արվեստում լայնորեն կիրառվող մի ռազմավարություն՝ հերքումը (rebuttal): Այս ռազմավարության կիրառմամբ հռետորները սովորաբար իրենց հիմնավարկածը փաստարկելուց հետո ջախջախում են հակառակորդների հավանական ամենագորեղ հակափաստարկը՝ նախ ընդունելով նրանց կողմից հավանաբար առաջադրվող խնդրի առկայությունը և ապա տրամաբանական հիմնավորումներով քայքայելով դրա հակընդդեմ փաստարկվածությունը:

“Unfortunately, there are a series of steps that we could be taking to maintain momentum, and perhaps even accelerate it; there are

steps that we could be taking that would result in more job growth, higher wages, higher incomes, more relief for middle-class families.”

Այստեղ նույնպես մենք տեսնում ենք վերոնշյալ լեզվական միջոցների՝ դրական բառապաշարի (maintain, momentum, accelerate, growth, wages, incomes, relief) և ածականի համեմատական աստիճանի կիրառումը (more, higher): Ինչ վերաբերում է բայի պայմանական եղանակի շարունակական ձևի կիրառմանը՝ «could be taking», ապա մենք գիտենք, որ այն արտահայտում է ըղձականություն. զարգացում, որը, սակայն, չի իրականացել նպաստավոր պայմանների բացակայության պատճառով:

Խոսելով խնդիրների և այն քայլերի մասին, որոնք պետք է ձեռնարկվեն դրական շարժը պահպանելու և ավելի լավ արդյունքներ գրանցելու նպատակով (որոնք, սակայն, իրականում չեն ձեռնարկվել), Օբաման մեղքի մեծ բաժինը դնում է Կոնգրեսի վրա, որը, ըստ նրա, կա՛մ չի ցանկանում, կա՛մ էլ ընդունակ չէ այդ ուղղությամբ քայլեր ձեռնարկելու: Այստեղ նա հակադրում է իրեն և իր համախոհներին («մենք») և Կոնգրեսի անդամներին («նրանք») և «նրանց» է մեղադրում դեռևս լուծում չգտած բազմաթիվ խնդիրների առկայության մեջ՝ այսպիսով կիրառելով «մենք-նրանք» հակադրության ռազմավարությունը, որտեղ «մենքը» ներկայացվում է որպես դրական, իսկ «նրանքը»՝ որպես բացասական կողմ: Այստեղ նա հակադրում է նաև քաղաքական կամքի և կարողության հասկացությունները:

“And so far, at least, in Congress, we have not seen them willing or able to take those steps.”

Շարունակելով հակադրել իրեն և իր աշխատակազմը Կոնգրեսին՝ Օբաման նաև ցանկանում է շեշտել, որ իրավիճակի բարելավումը բացառապես իրենց շնորհիվ է, Կոնգրեսի կողմից աջակցություն չկա: Նա հիշեցնում է խնդիրների լուծմանն ուղղված այն գաղափարներն ու ելքերը, որ ինքն է առաջարկել, և որոնք չեն արժանացել Կոնգրեսի ուշադրությանը և չեն ընդունվել՝ էլ ավելի խորացնելով հակադրությունը օրենսդիր և գործադիր մարմինների միջև:

“I’ve been pushing for common-sense ideas like rebuilding our infrastructure in ways that are sustained over many years and support millions of good jobs and help businesses compete. I’ve been advocating on behalf of raising the minimum wage, making it easier for working folks to pay off their student loans; fair pay, paid leave. All these policies have two things in common: All of them

would help working families feel more stable and secure, and all of them so far have been blocked or ignored by Republicans in Congress. That's why my administration keeps taking whatever actions we can take on our own to help working families.”

Այս հատվածում «մենք-նրանք» հակադրությունն արտահայտված է նաև դրական և բացասական բառապաշարի կիրառության միջոցով: Խոսելով իր և իր վարչակազմի մասին՝ Օբաման օգտագործում է հետևյալ դրական արտահայտությունները և բառապաշարը.

“pushing for common-sense ideas, rebuilding, sustained, support, help, advocating, raising, making it easier, pay off, fair pay, paid leave, more stable and secure”

Երբ խոսքը վերաբերում է Կոնգրեսին, բառապաշարն առավելապես բացասական է (*blocked, ignored*), ի նշան Հանրապետական կոնգրեսականների խոչընդոտող կամ նախագահի ջանքերն անտեսող դիրքորոշման:

Ցանկանալով էլ ավելի նվազեցնել Կոնգրեսի դերը դրական փոփոխությունների հարցում՝ Օբաման, խոսելով Կոնգրեսի կողմից ընդունված ընդամենը մեկ ծրագրի մասին, նշում է, որ այդ ծրագիրը թեև կարևոր է, սակայն տնտեսության զարգացման հարցում այդքան էլ մեծ դեր չունի, մինչդեռ հիմնահարցերն անուշադրության են մատնված. Կոնգրեսն իր գործողություններով խափանում է երկարաժամկետ զարգացման միտումները.

“Now, it's good that Congress was able to pass legislation to strengthen the VA. And I want to thank the chairmen and ranking members who were involved in that. It's good that Congress was able to at least fund transportation projects for a few more months before leaving town -- although it falls far short of the kind of infrastructure effort that we need that would actually accelerate the economy. But for the most part, the big-ticket items, the things that would really make a difference in the lives of middle-class families, those things just are not getting done.”

Շարունակելով նախագահի ջանքերի և Կոնգրեսի ձեռքբերումների միջև հակադրության թեման՝ Օբաման կիրառում է մի շարք բառաքերականական միջոցներ, որոնք ունենդրի մեջ ստեղծում են նախագահի կողմից Կոնգրեսի քայլերի անբավարար արժևորման տպավորություն: Մասնավորապես, այս հաղորդակցական արդյունքին նպաստում են՝ *«was able to pass, was able to at least fund, the things that would really make a difference»* արտահայտությունները:

Նախքան լրագրողների հարցերին անցնելը, նախագահ Օբաման կրկին վերադառնում է իր կառավարման տարիներին արձանագրված ձեռքբերումներին: Իր խոսքի այս հատվածում կիրառելով «մենք»-ը՝ նա նորից նկատի ունի ոչ միայն իրեն և իր անձնակազմը, այլ նաև Ամերիկայի ժողովրդին: Ասելով, որ Ամերիկայի ժողովուրդը պահանջում է և արժանի է ավելին, նա ցանկանում է ընդգծել, որ այդ ձեռքբերումները և իրենց տարած ողջ աշխատանքը եղել են հանուն ժողովրդի և ծառայում են մեկ ընդհանուր նպատակի՝ ժողովրդի բարեկեցությանը: Մինչդեռ, եթե Կոնգրեսը նույնպես աշխատեր հավուր պատշաճի և արդարացներ ժողովրդի սպասելիքները, արդյունքներն ավելի ոգևորիչ կլինեին:

“So the bottom line is this: We have come a long way over the last five and a half years. Our challenges are nowhere near as daunting as they were when I first came into office. But the American people demand and deserve a strong and focused effort on the part of all of us to keep moving the country forward and to focus on their concerns. And the fact is we could be much further along and we could be doing even better, and the economy could be even stronger, and more jobs could be created if Congress would do the job that the people sent them here to do.”

Փաստորեն Օբաման հակադրում է նաև ժողովրդին և Կոնգրեսը՝ ցանկանալով հակաժողովրդական որակել Կոնգրեսի գործունեությունը: Եթե Կոնգրեսը խոչընդոտում է «մեր» կողմից առաջադրվող ժողովրդական օրենքների ընդունումը, ապա դրանով այն խոչընդոտում է ժողովրդի և երկրի առաջընթացը, քանի որ «մենք»-ը նաև ժողովուրդն է:

Այնուամենայնիվ, գիտակցելով, որ կառավարական բոլոր մարմինները պետք է ծառայեն մեկ նպատակի, և նրանց միջև խիստ տարաձայնությունները և հակամարտությունները չեն բխում ժողովրդի շահերից, Օբաման իր ելույթը եզրափակում է այն մտքով, որ ինքը ջանք չի խնայի, հավասարապես կաշխատի կառավարության երկու կողմերի հետ միասին և հույս է տաժում, որ հետագայում Կոնգրեսը կնպաստի, այլ ոչ թե կխոչընդոտի նրանց աշխատանքը՝ կանգնելով երկրի առաջընթացի ճանապարհին, ինչպես դա արվել էր նախկինում և արվում է հիմա:

“And I will not stop trying to work with both parties to get things moving faster for middle-class families and those trying to get into the middle class. When Congress returns next month, my hope is, is that instead of simply trying to pass partisan message bills on party

lines that don't actually solve problems, they're going to be willing to come together to at least focus on some key areas where there's broad agreement. After all that we've had to overcome, our Congress should stop standing in the way of our country's success.”

Օբաման իր ելույթն ավարտում է՝ հույսով լի հայացքը դեպի ապագան՝ նախանշելով Կոնգրեսի հետ իրենց երկկողմ համագործակցությունը:

Միայն այսքանից հետո է Բ. Օբաման վերադառնում մամլո ասուլիսի ձևաչափին և լրագրողների հարցերին պատասխանելու պատրաստակամություն արտահայտում: Տվյալ իրավիճակը կարելի է մեկնաբանել երկու կողմից. նախ կարելի է ենթադրել, որ Բ. Օբաման ցանկանում է իր լսարանի ուշադրությունը սևեռել տնտեսության, դրական աճի և երկրի ներքին խնդիրների վրա՝ դրանով իսկ շեղելով լսարանի ուշադրությունը այլ՝ առավել արդիական, մեծամասշտաբ և անհապաղ լուծում պահանջող հարցերից: Եթե նկատի ունենանք, որ տվյալ մամլո ասուլիսում հնչած հենց առաջին և դրան հաջորդող հարցերը վերաբերում էին ոչ թե ԱՄՆ-ի ներքին, այլ արտաքին քաղաքականությանը, ապա կարող ենք Օբամայի՝ ուշադրություն շեղելու այս ռազմավարությունը ձախողված համարել:

Մյուս կողմից, եթե նախագահի նպատակն էր իր ելույթով սպառել տնտեսության թեման և այլևս չանդրադառնալ դրան, ապա այս ռազմավարությունը կարելի է հաջողված համարել. քանի որ ողջ մամլո ասուլիսի ընթացքում ներքին քաղաքականությանը և տնտեսությանն առնչվող ընդամենը երկու հարց է հնչում:

Կատարված ուսումնասիրության արդյունքում մենք գալիս ենք այն եզրահանգման, որ նախագահ Օբաման իր խոսքը կառուցում է՝ դիմելով ռազմավարական այնպիսի միջոցների, ինչպիսիք են հերքումը, վիճակագրական տվյալների և թվերի կիրառումը և նկարագրությունները:

Հռետորական ռազմավարություններից առանձնանում են «մենք-նրանք» հակադրության կիրառումը, ինչպես նաև «ես»-ի դրական և բարոյական պատկերումը (ethos):

Նշված խոսքային ռազմավարություններին ծառայում են հետևյալ բառաբերականական միջոցները՝ դրական և բացասական բառապաշարը, ածականի համեմատական աստիճանի կիրառումը, բայի պայմանական եղանակի, ներկա շարունակական և վաղակատար ժամանակաձևերի կիրառումը, ժամանակային ցուցայնության բառապաշարը և այլ միջոցներ:

Նշված բոլոր ռազմավարություններն ու լեզվական միջոցները գործածվում են լսարանին համոզելու, հարկ եղած դեպքում մտափոխելու և վստահություն ներշնչելու նպատակով:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Տվյալ հոդվածում իրականացվում է քաղաքական խոսույթի՝ մամլո ասուլիսներում արտահայտված առանձնահատկությունների խորքային վերլուծություն: Վերլուծությունն անդրադառնում է հոեետորական և խոսույթային ռազմավարություններին, ինչպես նաև ցանկալի ազդեցության հասնելու նպատակով կիրառված հատուկ բառաքերականական միջոցներին:

Բանալի բառեր – խոսույթ, քաղաքական խոսույթ, ռազմավարական միջոցներ, բառաքերականական միջոցներ, մամլո ասուլիս:

РЕАЛИЗАЦИЯ СТРАТЕГИЙ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА В ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯХ

АНАИТ МАНУКЯН, КРИСТИНЕ СОГИКЯН

Данная статья представляет собой анализ характеристик политического дискурса, нашедших отражение в пресс-конференциях. Рассматриваются риторические и дискурсивные стратегии, а также использование особых лексико-грамматических средств для достижения желаемого эффекта.

Ключевые слова - дискурс, политический дискурс, стратегические средства, лексико-грамматические средства, пресс-конференция.

POLITICAL DISCOURSE STRATEGIES IN PRESS-CONFERENCES

ANAHIT MANUKYAN, KRISTINE SOGHIKYAN

The present article presents an insightful analysis of the characteristics of political discourse as reflected in press conferences. This analysis considers the rhetorical and discursive strategies as well as the use of specific lexical and grammatical means to achieve the sought-after effect.

Key words – discourse, political discourse, strategic means, lexical and grammatical means, press conference.